הלכה · משנה תורה · מפרשים · קרית ספר · ספר קורבנות

קרית ספר על משנה תורה, הלכות חגיגה

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרית ספר על משנה תורה, הלכות חגיגה

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרית-ספר-על-משנה-תורה-הלכות-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 6
הלכה ד 6
הלכה ו 7
הלכה ח 8
הלכה ט 8
הלכה י 9
הלכה יא 9
פרק ב 10
הלכה א 10
הלכה ב 11
הלכה ד 11
הלכה ו 12
הלכה ז 12
הלכה ח 13
הלכה י 13
הלכה יא 14
הלכה יג 14
הלכה יד 14
פרק ג 14
הלכה א 14
הלכה ב 15
הלכה ג 15
הלכה ד 16
הלכה ה 16
הלכה ז 17

פרק א

הלכה א

מצות קנה להראות לפני ה' ברגלים והוא אומרו ית' שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך:

מצות קנו לחוג בשלשה רגלים דכתיב וחגותם אותו חג לה' וכתיב שלש רגלים תחוג לי בשנה:

מצות קנז לשמוח ברגלים והוא אומרו יתעלה ושמחת בחגך. פ"ק דחגיגה תניא רבי יוסי הגלילי אומר שלש מצות עשה נצטוו ישראל בעלותם לרגל ראיה וחגיגה ושמחה הראיה האמורה בתורה היא שנתראה פניו בעזרה ביו"ט הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה שם מאי ראיון רבי יוחנן אומר ראיית פנים בעזרה ור"ל אמר ראיית פנים בקרבן בעיקר הרגל שהוא יום טוב הראשון כולי עלמא לא פליגי דראיית פנים בקרבן כי פליגי בשאר ימות הרגל איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן לא יראו פני ריקם דמשמע דראיית פנים דכתיב יראה כל זכורך בקרבן הוא ומשני ליה בעיקר הרגל שהוא יו"ט הראשון איתיביה לא יראו פני ריקם בזבחים דצריך להביא קרבן בהמה הזבוחים בסכין ולא עולת העוף שהיא נמלקת אתה אומר בזבחים או אינו אלא בעופות ומנחות דין הוא נאמרה חגיגה להדיוט ונאמרה ראיה לגבוה מה חגיגה האמורה להדיוט זבחים אף ראיה האמורה לגבוה זבחים ומה הם זבחים עולות אתה אומר עולות או אינו אלא שלמים ודין הוא נאמר חגיגה להדיוט ונאמר ראיה לגבוה מה חגיגה האמורה להדיוט בראוי לו אף ראיה האמורה לגבוה בראוי לו וכן בדין שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקם והשתא קשיא דמשמע דעולת ראיה אינו אלא מן הבהמה והרב ז"ל כתב בין מן העוף בין מן הבהמה ואפשר דמפרש הרב ז"ל סיפא דהאי מתני' הכי או אינו אלא שלמים דין הוא נאמר חגיגה להדיוט ונאמר ראיה לגבוה מה חגיגה דהדיוט בראוי לו למאכל הדיוט דהיינו שלמים דכתיב חלב חגי עד בקר במידי דאית ליה חלב אף ראיה דגבוה בראוי לו דלא יראו פני ריקם דכתיב משמע לצרכי אני שואל דהיינו עולות ומשום דברישא דבריתא יליף ראיה דגבוה מחגיגה דהדיוט לזבחים קאמר בסיפא או אינו אלא שלמים כלומר כיון דילפת מחגיגת דהדיוט לזבחים דהיינו בהמה ולא עופות ומנחות א"כ נילף נמי דהאי בהמה דראיה דליהוי שלמים כחגיגת הדיוט דזבחים סתמא שלמים משמע להכי קאמר דין הוא דליהוי עולות ולא שלמים כך הוה משמע מילפותא דרישא דנאמר חגיגה להדיוט וראיה לגבוה מה חגיגה דהדיוט בראוי לו אף ראיה דגבוה בראוי לו דהיינו עולות וכן בדין שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקם והשתא לא ילפינן מחגיגת הדיוט אלא מה זה בראוי לו אף זה בראוי לו וממילא משמע כל הראוי לגבוה

דהיינו עולה בין מן העוף בין מן הבהמה דברישא הוה ילפינן זבחים לגבוה מזבחים דהדיוט ולהכי הוה משמע שלמים אבל השתא דלא ילפי' אלא ראוי לו מראוי לו אשתאר כל חד בדיניה עולה לגבוה בין בהמה בין עוף ושלמים להדיוט בהמה ואם לא על דרך זה אף על פי שהוא פי' דחוק בבריתא איני רואה שום סמך למה שכתב הרב ז"ל והאי עוף צריך לומר דהוי קן אחד דלא מצינו בכל התורה להביא פרידה אחד חובה כדאיתא ריש פרק ד' מחוסרי כפרה אלא דאכתי קשה דגרסי' בסיפא דהאי בריתא בספרי פרשת שלח לך מכאן אמרו כל הקינין שבתורה חציין עולות וחציין חטאות חוץ משל גר שכולו לאישים ואפשר דשייר הא דכוותה דהוי כולו לאישים כדאמרינן ואין למדין מן הכללות אפילו במקום שאומר בהם חוץ:

אזהרת רסו שלא לעלות לחג בלא קרבן דכתיב ולא יראו פני ריקם ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא קרבן עולה לא דיו שלא קיים מצות עשה אלא עבר על לא תעשה זה והיינו בשלא השלימו אחר כך אבל אם הביא אחר כך יש לו תשלומין כדבעי' מימר קמן ואפילו עבר כל הרגל אינו לוקה דאין בו מעשה דומיא דלאו דחסימה דסמיך למלקות. החגיגה האמורה בתורה הוא שיקרב שלמים בי"ט הראשון של חג בבואו להראות שם עלה דמתני' דמי שלא חג בי"ט הראשון וכו' תניא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים יכול יהא חוגג והולך כל שבעה תלמוד לומר אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה ועלה דמתני' דהתר נדרים אמרינן וחגותם אותו חג לה' זביחה ודילמא חוגו חגא קאמר אמר קרא ויחוגו לי במדבר וכתיב התם הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר בית ישראל ואתיא מדבר מדבר מה להלן זבחים אף כאן זבחים והיינו דתנן דחגיגות הן כהררין התלויין בשערה דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן וילפינן לה נמי מדכתיב לא ילין חלב חגי עד בקר במידי דאית לה חלב הקרב לגבוה דהיינו קרבן בהמה והאי קרא אתא ללמד על ג"ש דמדבר מדבר דמיירי בחגיגה ולא בשאר קרבנות. ואין הנשים חייבות בראייה וחגיגה שם על מתני' קמייתא תניא ר' יוסי הגלילי אומר ג' מצות נצטוו ישראל בעלותם לרגל ראיה חגיגה ושמחה וכו' ויש בשמחה שאין בשתיהן שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים דכתיב ושמחת אתה וביתך וראיה וחגיגה מצות עשה שהזמן גרמה הן והכתוב לא ריבה אותן. השמחה האמורה בתורה היא שיקרב שלמים שלמי שמחה כדכתיב ושמחת בחגך וכתיב גבי עיבל וזבחת שלמים וגו' ושמחת לפני ה' אלהיך בספרי תניא נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה להלן שלמים כדכתיב וזבחת שלמים וגו' ושמחת אף שמחה האמורה כאן שלמים דאין שמחה אלא בבשר וכן בעצרת כתיב בפרשה שבעה שבועות וגו' ושמחת לפני ה' אלהיך ובפסח דלא כתיב ביה

שמחה ילפינן מדכתיב שלש רגלים תחוג לי בשנה דהיינו מצות חגיגה בכולהו רגלים וחג המצות בכלל וכתיב ושמחת בחגך סמיך שמחה לחגיגה דכל מקום שיש חגיגה יש שמחה ואף על גב דפ"ק דחגיגה ילפינן מיניה לעופות ולמנחות דאינם בכלל שמחה דכתיב ושמחת בחגך מי שחגיגה באה מהם יצאו עופות דאין חגיגה באה מהם דכתיב חלב חגי וגו' ממילא נמי משמע דבכל מקום שיש חגיגה יש שמחה ובספרי ילפינן ליה מדכתיב בפרשת עצרת וזכרת כי עבד היית במצרים מלמד שכל שנוהג בעצרת דהיינו שמחה נוהג בפסח ובחג דלא הוה צריך למיכתב זכירת עבד גבי עצרת אלא להכי.

הלכה ב

הראיה והחגיגה אין להם שיעור מן התורה דכתיב איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך דמשמע פשטיה דקרא דאין כאן שיעור אלא כפי מה שירצה וקאי האי קרא אלא יראה את פני ה' ריקם אלא הבא עולות ראיה ושלמי חגיגה וסמיך ליה איש כמתנת ידו וגו' ודרשת דאיש כמתנת ידו כברכת ה' וגו' לא הוי אלא למצוה ומדברי סופרים שלא יפחות ממעה כסף לראיה ומשוה ב' כסף לחגיגה כב"ה דתנן וב"ה הראיה מעה כסף וחגיגה ב' כסף דמצינו בנשיאים שריבה הכתוב בהם בשלמים ולזבח השלמים בקר שנים אלים עשרה וגו' יותר מעולות דכתיב פר אחד בן בקר איל וגו' וחגיגה נמי עדיפא דאית בה ב' אכילות לאדם ולמזבח ועולה כולה כליל למזבח ובין לרבי יוחנן ובין לר"ל לתלמודא דידן מעה כסף וב' כסף דרבנן ודלא כירושלמי דקאמר דלרבי יוחנן הוו דאוריתא שלמי שמחה לא נתנו בהם חכמים שיעור דלא נתנו שיעור מדרבנן אלא לראיה וחגיגה דאפילו בחגיגה כתיב חג לה' אבל שמחה אע"ג דכתיב לפני ה' שמחה לדידהו הוי בכל שיעור שירצה ומדרבנן אסור לעלות ריקם בלא כסף אפילו בשוה כסף.

הלכה ד

מי שלא הקריב בי"ט הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו הרי זה משלימן בשאר ימות הרגל שם פ"ק מתני' מי שלא חג י"ט הראשון שלא הביא חגיגתו חוגג את כל הרגל וי"ט האחרון של חג ואע"ג דשמיני עצרת רגל בפני עצמו הוא הוי תשלומין דראשון ובגמרא מנה"מ א"ר יוחנן משום רבי ישמעאל נאמר עצרת בשביעי של פסח בפרשת כל הבכור ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת ונאמר עצרת בשמיני של חג מה עצרת דפסח תשלומין דראשון שהרי אינו חלוק משלפניו אף עצרת דשמיני של חג לתשלומין דיום ראשון של חג והאי ג"ש הוי מופנה דאיכא למיפרך מה לעצרת דפסח שכן אין חלוק משלפניו תאמר בעצרת דסוכות שחלוק משלפניו דהוי רגל בפני עצמו אלא ודאי מופנה דכל ג"ש מופנה למדין ואין משיבין דמכדי מאי עצרת עצור מעשיית מלאכה הא כתיב

בההוא קרא גופיה לא תעשה כל מלאכה עצרת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה למה לי ש"מ לאפנויי ותנא מייתי לה מהכא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים יכול יהא חוגג והולך כל שבעה בכל יום ויום ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה א"כ למה נאמר שבעה לתשלומין ומנין בחג שאם לא חג י"ט הראשון שחוגג והולך את כל הרגל וי"ט האחרון ת"ל בחדש השביעי תחוגו אותו כל ימי חג האמור בחדש השביעי יכול יהא חוגג והולך את כל החדש אי זה יום שירצה לתשלומי החג אם לא הקריב בחג תלמוד לומר אותו בסיפיה דקרא דתרי אותו כתיבי ביה אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג חוצה לחג ובפ"ב על מתניתן דסמיכה גרסינן אר' אושעיה מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה דכתי' בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מקיש חג המצות לחג השבועות מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה כדכתבי' לעיל ר' יוחנן ותנא נמי דמייתי קרא דוחגותם אותו חג לה' האמור בסוכות הוא הדין לחג המצות שאף הוא שבעת ימים אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה ופשטא דמילתא משמע דהאי תשלומין דילפינן לכולהו רגלים היינו לשלמי חגיגה כדכתיב בקראי דילפינן מינייהו תשלומין לישנא דחגיגה אלא שהרב ז"ל פי' מתני' דמי שלא חג כלומר שלא הביא עולת ראיה ושלמי חגיגה ושמחה פשיטא דאית לה תשלומין דבתוספתא גרסינן בבריתא דרבי יוסי הגלילי יש בשמחה שאין בשתיהן שהשמחה יש לה תשלומין כל שבעה מה שאין בשתיהן ואנן לא גרסינן ליה בתלמודא כמו שכתבו התוספות דסבירא לן דגם באינך יש תשלומין ונראה טעמא דהני תלת מצות שנצטוו ברגל הן שוין לכל הדברים לבד ממה שפרט באחת מהן הכתוב מה שאין בשתיהן כדתני' ויש בכל חד מה שאין בשתיהן וכיון דמרבינן תשלומין לחגיגה מדכתיב וחגותם אותו וגו' ה"ה נמי לראיה ושמחה דכולהו מצות התלויין ברגל הן וכיון דאשכחי' תשלומין לחדא ה"ה נמי להנך אחריני כדאמר' ובהדיא תנן בסוכ' ההלל והשמחה שמנה דקרא דושמחת בחגך כולהו יומי משמע ולרבי יוחנן דיליף מג"ש דעצרת עצרת לכל הני תלת מצות דרגל הוא דיליף ג"ש.

הלכה ו

עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה נאמר מעוות לא יוכל לתקן כדילפינן דדוקא בכל הרגל הוא דאית תשלומין ולא כל החדש דכתיב תרי זמני אותו כדאמ' לעיל וכולן תשלומין דראשון כר' יוחנן דפליג אר' אושעיא בפ"ק עלה דמתני' דמי שלא חג וכו' וטעמא שהרי יום ראשון עשה הכתוב עיקר בכולן דכתיב אותו ושלאחריו עשה תשלומין לו.

הלכה ח

עולת ראיה ושלמי חגיגה אינן דוחין לא את השבת ולא את הטומאה פסחים פ' אלו דברים גבי מתניתין דאימתי מביאין עמו חגיגה ורבנן חגיגה מ"ט לא דחיא שבת הא ודאי קרבן צבור הוא דהא אתי בכנופיא אמר ר' אלעא אמר קרא בחגיגת ט"ו וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה שבעה שמנה הוו דבחג הסוכות כתיב דתשלומין דידיה שמנה כדילפינן לעיל אלא מדכתיב שבעה ילפינן דחגיגה אינה דוחה את השבת ופר' כיצד צולין תנן חמשה דברים באין בטומאה וכו' ובגמרא חמשה למעוטי מאי למעוטי חגיגת ט"ו וה"ה לעצרת וסכות דאינה דוחה את הטומאה דסד"א כיון דקרבן צבור הוא דאתי בכנופיא וקביעא ליה מועד תדחי טומאה קמ"ל כיון דלא דחיא שבת לא דחיא טומאה אבל דוחה יו"ט כדילפינן לעיל מדכתיב אותו דקאי איום טוב ראשון דחובה נינהו כדילפינן להו להני תלתא מצות ראיה חגיגה ושמחה ונדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט פ"ב די"ט עלה דמתניתין דמביאין שלמים וכו' אמרינן וכן אמר רב אדא בר אהבה נדרים ונדבות אינן קרבין בי"ט דהואיל ואין זמנם היום כלל ואפילו שלמים וכ"ש עולות דיכול להביאן לאחר זמן. ואף על גב דחגיגה וראיה יש להם תשלומין כל שבעה שרו בה שמא יאנס ולא יקריבנה בשאר הימים ותנן עבר הרגל אינו חייב באחריותו ובראיה דהויא חובה אף על גב דלא חזיא להדיוט אמר עולא דפליגי בה ב"ש וב"ה דב"ש סברי וחגותם אותו חג לה' חגיגה אין דחזיא להדיוט ומשום הכי דחיא י"ט אף על גב דאית לה תשלומין אבל עולת ראיה דלא חזיא להדיוט לא וב"ה סברי כתיב לה' כל דלה' דחי יו"ט הראשון.

הלכה ט

וסומך עליהם כשאר הימים שם במשנה וב"ה סברי מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם ובגמ' תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבא ויקרב את העולה ויעשה כמשפט מה משפט אמור בעולת חובה ע"כ כמשפט המפורש בעולת נדבה בויקרא שכל משפטי עולה ושלמי' שם נאמרו ובאיל נדבה דבר הכתוב דכתיב אדם כי יקריב מכם משמע לכשירצה יקריב וכתיב התם וסמך את ידו ואתא האי כמשפט דכתיב בעולת חובה ללמד עליו שטעון סמיכה ושאר משפטי נדבה א"ר יצחק לתנא דאמר לך מני ב"ש היא דלא גמרי שלמי חובה משלמי נדבה דאי ב"ה כיון דגמרי שלמי חובה משלמי נדבה עולת חובה נמי לא תיבעי קרא דגמרי מעולת נדבה ומסקינן דהאי דתני דברי הכל היא ואפילו לב"ה בעיא קרא ומאחר דקי"ל סמיכה בעולת חובה מהאי קרא דכמשפט אתו להו שלמי חובה מתרוייהו משלמי נדבה ומעולת חובה מה מצינו בשלמי נדבה שטעונים

סמיכה אף שלמי חובה שהם שלמים כמותם יטענו סמיכה וכי פרכת מה לשלמי נדבה שהן מצויין עולת חובה תוכיח שאינה מצויה וטעונה סמיכה אף אני אביא שלמי חובה שאף על פי שאינן מצויין יטענו סמיכה מה לעולת חובה שכן כליל תאמר בשלמי חובה שאינן כליל שלמי נדבה יוכיח וחזר הדין וכו' הצד השוה שבהם שקרבן יחיד הן וטעונין [סמיכה] אף אני אביא כל הטעון נסכים והוא קרבן יחיד שיטעון סמיכה ואתו להו שלמי חובה מהאי טעמא עוד שם לא נחלקו ב"ש וב"ה על תכף לסמיכה שחיטה דצריך דכתיב וסמך ושחט על מה נחלקו על הסמיכה עצמה אם טעונין שלמי חובה סמיכה או לא שב"ש אומרים אינו צריך וב"ה צריך ולהכי סומכין בי"ט דתכף לסמיכה שחיטה כדא'.

הלכה י

המפריש עולת ראייתו ומת היורשין חייבין להביאה בירושלמי פ"ק דחגיגה רבי יוחנן ורבי יונתן תרויהון אמרין כל בכור בניך תפדה אפילו לאחר מיתה ולא יראו פני ריקם אפילו לאחר מיתה דכיון דהפריש האי לא מייתי לה יורשין הויא ראיה ריקנית. מותר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות תמורה פ' יש בקרבנות אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק אלה תעשו לה' במועדיכם אלו חובות הבאות ברגל לבד מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדרים ונדבות שקרבין בחולו של מועד ולעולותיכם במה הכתוב מדבר אי בעולת נדר הרי כבר אמור נדריכם ואי בעולת נדבה הרי כבר אמור ונדבותיכם הא אינו מדבר אלא בעולת יולדת ומצורע ולמנחותיכם במה הכתוב מדבר אי במנחת נדר הרי כבר אמור וכו' הא אינו מדבר אלא במנחת סוטה ובמנחת קנאות ולנסכיכם ולשלמיכם מקיש נסכים לשלמים מה שלמים ביום אף נסכים ביום ולשלמיכם לרבות שלמי נזיר דאף על גב דקרבן מוטל עליו חובה ע"י נדר בא אליו ונידר ונידב קרינא ביה וקרבין במועד אבל לא ביו"ט כדא'.

הלכה יא

מי שהיו לו אוכלים מרובים ונכסים מועטים פ"ק דחגיגה במשנה אוכלים מרובים ונכסים מועטים מביא שלמי חגיגה לפי האוכלין ועולת ראייה מועטת נכסים מרובין ואוכלין מועטים מביא עולות מרובות דכתיב כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך זה וזה מיעוט על זה נאמר מעה ב' כסף כדאמרינן לעיל זה וזה מרובה על זה נאמר איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך ונראה דרישיה דקרא קאי אעולת ראיה דנותן הדיוט לגבוה דליהוי כברכת ה' מרובה ואשר נתן לך קאי אשלמי חגיגה דהוו להדיוט דליהוי נמי כברכת ה' אשר נתן לך כי ממנו הכל ומידו נתנו לך:

פרק ב

הלכה א

נשים ועבדים פטורים מן הראיה משנה קמייתא דחגיגה חוץ מחרש שוטה וכו' ונשים ועבדים שאינם משוחררים ובגמ' זכור להוציא את הנשים דאף על גב דכל מצות עשה שהזמן גרמה נשים פטורות איצטריך למעוטינהו דסד"א נילף מהקהל דהוי נמי מצות עשה שהזמן גרמה ונשים חייבות אתא קרא למעוטינהו עבדים מנ"ל אמר רב הונא אמר קרא את פני האדון מי שאין לו אלא אדון א' יצא זה שיש לו אדון אחר ואף על גב דכל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה דגמרינן לה לה מאשה אפילו הכי איצטריך קרא לחציו עבד וחציו בן חורין והיינו דקתני ועבדים שאינם משוחררים דהיינו לגמרי. וכל האנשים חייבים שם הכל חייבין בראיה ואין דואגים על בתיהם דכתיב ולא יחמוד איש את ארצך וגו' וכתיב ראשית בכורי אדמתך תביא וגו' וסמיך ליה הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך מכאן לשלוחי מצוה שאינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן חוץ מחרש שוטה וקטן וכו' וחגר והסומא קתני חרש דומיא דשוטה וקטן מה שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו ופטורין מן המצות אף חרש דלאו בר דיעה הוא קמ"ל כדתנן חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר חגר נפקא לן מדכתיב רגלים פרט לחגר ולסומא ולחולה ולזקן ושאינו יכול לעלות ברגליו דרגלים משמע דממעט מי שצריך משענת אחרת לבד מרגליו והרך והענוג מרבי להו מתניתן מדתנן מי שאינו יכול לעלות ברגליו וכתיב כי תבואו לראות פני מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי ומפנקי אין הולכין בלא מנעל ואין אדם נכנס להר הבית במנעלו וטמא וערל שם תנא הערל והטמא פטורין מן הראי' ואין חייבין לשלוח עולות ראיותיהן על ידי שליח טמא דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה וכל שאינו בביאה כי טמא שאינו יכול ליכנס במקדש דכתיב כי מקדש ה' טמא ונכרתה אינו בהבאה וערל שמתו אחיו מחמת מילה מרבינן ליה כטמא דתניא ר' עקיבא אומר איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב לרבות את הערל שהוא כטמא שלא יאכל תרומה אם כהן הוא חרש אף על פי שהוא מדבר אפילו חרש באזנו אחת פטור מן הראיה שם תניא נמי הכי הכל חייבין בראיה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראיה ואף על פי שפטורין מן הראיה חייבין בשמחה לענין ראיה גמרי ראיה מהקהל דכתיב הקהל את העם וגו' וכתיב בבוא כל ישראל לראות וכתיב למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ולמען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר דקרינא ביה למען ילמדו לאחרים דכל המצווה ללמוד מצווה

ללמד לאחרים ואין זה ראוי ללמד לאחרים וחרש באזנו אחת שם מימרא דרבי תנחום דכתיב באזניהם וחגר ברגלו אחת נמי מימרא דרבי תנחום דכתיב רגלים וסומא בעינו אחת שם משום רבי יהודה סומא באחד מעינו פטור מן הראיה דכתיב יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות דיראה כתיב וקרינא יראה יראה כל זכורך את פני האדון משמע רואה את השכינה יראה כל זכורך את פני האדון משמע שהאדון בא לראותך הקיש הכתוב ראייתך לראייתו כדרך שבא לראות כך הוא בא ליראות ממך מה לראותך בשתי עיניו אף כאן ליראות מן האדם בשתי עיניו של אדם. טומטום ואנדרוגינוס פטורין מפני שהם ספק אשה תנו רבנן זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס בשלמא אנדרוגינוס איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ואית ליה צד זכרות ליחייב קמשמע לן דבריה בפני עצמה הוא וטומטום איצטריך כשביציו מבחוץ אלא שהגיד טמון דהא ודאי זכר הוא הילכך איצטריך קרא למעוטי ומטעם ערל לא מיפטר דכיון דלא איפשר למול לא מאיס.

הלכה ב

המקמץ והמצרף והבורסי שם אחרים אומרים המקמץ וכו' פטורין מן הראיה משום שנאמר כל זכורך ריבוייא דכל למי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינם ראויים לעלות עם כל זכורך ואם טהרו עצמם שראויים לעלות עם כל ישראל חייבים כמו שכתב הרב ז"ל. כל קטן שיכול לעלות באחיזת יד אביו מירושלם להר הבית חייב אביו להעלותו ולהראות בו כדי לחנכו במצות דכתיב יראה כל זכורך לרבות את הקטנים והתנן חוץ מחרש שוטה וקטן אמר אביי לא קשיא כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך ופריך קטן שהגיע לחינוך דרבנן הוא אין הכי נמי וקרא אסמכתא בעלמא וקרא אתא לכדאחרים למקמץ ומצרף כדאמרינן לעיל וקשיא דמשמע לפי מה שכתב הרב ז"ל דמקמץ ומצרף נחשת חייבים דלא כאחרים וקרא דכל זכורך לקטן שהגיע לחינוך ובגמרא איתמר איפכא דקרא לכדאחרים וקטן שהגיע לחינוך אסמכתא בעלמא וצ"ל דחיובא דמקמץ ומצרף נפקא ליה מדיוקא דאחרים דקאמר דפטורים משום דאין יכולין לעלות עם כל ישראל מחמת סרחונם הא אם יכולין לטהר עצמם הוו להו ראויים לעלות עם כל ישראל וחייבים בראיה וקטן שהגיע לחינוך הוו דרבנן וקרא דנקט הרב ז"ל כל זכורך לא נקטיה אלא דרך אסמכתא בעלמא דהא למקמץ ומצרף קרא הוא דאיצטריך כאחרים כדאמ'.

הלכה ד

קטן חגר או סומא או חרש אפילו באחת אינו חייב לחנכו אף על גב דמתרפא שם בעי ר' שמעון וכו' לא צריכא בחגר שיכול להתפשט וסומא שיכול להתפתח מקמי גידולו

מאי מי אמרי' כיון דלכי הוי גדול מיחייב מדאוריתא גבי קטן נמי מיחייב בחינוך דמידי טעמא בקטן אלא כדי לחנכו דידע כשהוא גדול או דילמא כיון דגדול בהכי לא מיחייב גם קטן לא אמר אביי כל היכא דגדול מיחייב מדאוריתא קטן נמי מחנכינן ליה מדרבנן וכל היכא דגדול פטור מדאוריתא קטן נמי פטור מדרבנן. כל החייב בראיה חייב בחגיגה והפטור מן הראיה חייב בחגיגה וכולם חייבים בשמחה שם בברייתא דרבי יוסי הגלילי יש בשמחה מה שאין בשתיהן שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים דכתי' ושמחת אתה וביתך מה שאין בשתיהן וחרש שוטה וקטן לאו בני חיובא נינהו ופטורין מכל מצות האמורות בתורה וערל וטמא אינם אוכלים בקדשים ואינם ראויים לביאה כדילפי' לעיל ואף על גב דכתב הרב ז"ל דפטור מן הראיה חייב בחגיגה לאו לאיתויי נשים דהא פטור נמי מחגיגה כדאמרינן אלא לאיתויי חגר וסומא וכולהו הני אחריני חוץ מחרש שוטה וקטן ולא קאמר נמי חוץ מן הנשים משום דקאי נמי האי חוץ אכולן חייבים בשמחה ונשים חייבות כדכתיב אתה וביתך וכדא'. מי שהיה חגר או סומא ביום טוב ראשון ונתרפא ביום טוב שני פטור מן הראיה ומן החגיגה כרבי יוחנן דאמר כולן תשלומין דראשון וכיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני כדאמר רבי זירא על מתניתין דמי שלא חג וכו'. וכן אם נטמא בלילי י"ט הראשון שם פלוגתא דחזקיה ורבי יוחנן דחזקיה סבר גבי נזיר נטמא ביום שמיני שהוא ראוי להביא קרבנותיו מביא קרבן על הטומאה השני אבל נטמא בליל שמיני אינו מביא וכן לענין חגיגה נטמא ביום מביא ראייתו וחגיגתו בתוך ימי הרגל לכשיטהר נטמא בלילה אינו מביא דבליל שמיני לא חזי לקרבן אבל ביום כבר יצא בשעה הראויה להביא קרבן.

הלכה ו

מי שבא לעזרה בתוך ימי החג אינו חייב להביא בידו עולה בכל עת שיכנס כרבי יוחנן דאמר הראיון ראיית פנים בעזרה ואותיביה ריש לקיש מדכתיב לא יראו פני ריקם וא"ל כעיקר הרגל דהוא יום טוב ראשון הוא דצריך להביא קרבן אבל בשאר ימים אין צריך להביא קרבן בכל ראיה וראיה אלא לתשלומין אם לא הביא ביום טוב ראשון אפילו הביא ביום טוב ראשון וחזר והביא בשאר ימים מקבלין ממנו דראיה אין לה שיעור ואפילו למאן דאמר יש לה שיעור מדאורית' היינו למטה אבל למעלה אין לה שיעור.

הלכה ז

הפריש עשרה בהמות לחגיגתו והקריב מקצתן בראשון ופסק אינו חוזר ומקריב שם פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דרבי יוחנן סבר כיון שפסק שוב אינו מקריב דכתיב וחגותם אותו אותה חוגג ולא יותר ועובר על בל תוסיף ואמר ר' אבא לא פליגי כאן

בסתם כאן במפרש דאם מפרש בהדיא ליום אחד אני מפריש את כולן חוזר ומקריבן דאינן אלא תשלומי ראשון אבל בסתם שהפרישן סתם ואיכא שהות ביום להקריבן ואית ליה אוכלין אינו מקריב אותן ביום שני דשיורי שיירינהו והיה בדעתו לחוג שני ימים ואיכא משום בל תוסיף.

הלכה ח

עולת ראייה אינה באה אלא מן החולין כשאר קרבנות שהאדם חייב בהם שם במשנה עולות במועד באות מן החולין ושלמים מן המעשר ובגמרא חסורי מיחסרא והכי קתני וכו' ועולת ראיה באה אפילו ביום טוב וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין דכתיב מסת נדבת ידך מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומאי משמע דהאי מסת לישנא דחולין הוא דכתיב וישם המלך אחשורוש מס על הארץ אבל שלמי חגיגה באות ממעות מעשר שני המעורבות עם החולין שם באוקמתא ותניא נמי הכי וחגיגת יום טוב הראשון של פסח בית שמאי אומרים מן החולין ובית הלל אומרים מן המעשר אמר מר בית הלל אומרים מן המעשר אמאי דבר שבחובה הוא ואינו בא אלא מן החולין אמר עולא בטופל שמחבר מעשר עם החולין ומביא לוקח מן התערובות בהמה ומקריבה שלמי חגיגה כרבי יוחנן דאמר טופלין מעות למעות ואין טופלין בהמה לבהמה דשתי בהמות זו נכרת לעצמה וזו לעצמה אבל בהמה א' ממעות חולין ומעשר שפיר טפי שחולין מעורבים עם כל אכילותיו ושיעור אכילה ראשונה מן החולין כבית הלל ואין מביאין שלמי חגיגה מן המעשר ביום טוב מדרבנן שמא יעשר ואי איפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא שצובעו כדכתיב העשירי סוקרו בסקרא.

הלכה י

יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאות ואשמות ובבכור ובחזה ושוק שם במשנה ובגמרא ת"ר ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה דושמחת כל השמחות במשמע יכול אף בעופות ומנחות תלמוד לומר ושמחת בחגך מי שחגיגה באה מהם יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם דחגיגה חלב כתיב לא ילין חלב חגי ואמר מר אין שמחה אלא בבשר ויוצאין ידי חובת שמחה בחגיגת י"ד דהוי רשות כדאמר לעיל בהל' קרבן פסח ובבריתא דבן תימא פרק אלו דברים הוא דתניא וחגיגת י"ד יוצא בה משום שמחה דאף על גב דשלמי שמחה חובה הן ואין באות אלא מן החולין הא מרבינן מושמחת לרבות כל מיני שמחה.

הלכה יא

מי שהיו לו שלמים נדר או נדבה ושחטן מערב יום טוב אף על פי שאכלן ביום טוב אינו יוצא בה ידי חובת חגיגה פ' אלו דברים כי אתא רבין אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהם משום שמחה ואין יוצא בהם משום חגיגה משום שמחה יוצא דאף על גב דכתיב וזבחת ושמחת לא בעינן זביחה בשעת שמחה ואין יוצא משום חגיגה דהוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.

הלכה יג

לא יביא אדם תודה בי"ד מפני החמץ שבה פרק שני דביצה תניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני החמץ שבה פשיטא אמרי הכא במאי עסקינן בי"ד וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפיסול שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד ד' שעות ואם הביא יצא בה ידי חובת שמחה ומדאוריתא יכול להביאה לכתחלה.

הלכה יד

האומר הרי עלי תודה על מנת שאצא בה ידי חובתי לשם חגיגה חייב להביא תודה וידי חובתו לא יצא דאין חגיגה באה אלא מן החולין שם בעא מיניה רשב"ל מרבי יוחנן ופשיט ליה נדור ואינו יוצא דכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט וכי הדר אמר על מנת לאו מילתא היא ואי אמר איפכא על מנת שאצא משום חגיגה הרי עלי תודה משמע דיוצא לפרש"י ז"ל כמו שכתבו בתוספות. חייב לשמח בשלמי שמחה וחגיגה העניים האמללים דכתיב והלוי והגר והיתום והאלמנה וגו' בקרא דושמחת בחגך וגו' כתיבי כולהו כדדרש רבי יהודה ב"ר סימון בפסיקתא אתה יש לך ד' בני בית בנך ובתך ועבדך ואמתך ואף אני יש לי ד' הלוי והגר והיתום והאלמנה חייב אתה לשמח את כולם ומצוה בלוי דאקדמיה קרא:

אזהרת רסז שלא יעזוב את הלוי מלשמחו ומליתן לו מתנותיו דכתיב השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימיך על אדמתך וחייבים לתת להם מזונותיהם ולשמח אותם בכל רגל והעוזבם מלשמחם או ששיהה מעשרותיו ברגלים עובר בלא תעשה דכתיב השמר ואמר מר כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה:

פרק ג

הלכה א

מצות קנח להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמטה בעלותם לרגל ולקרוא באזניהם פרשיות מן התורה שהם מזרזות אותם במצות ומחזקות ידיהם בדת

האמת דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסוכות בבא כל ישראל לראות וגו'.

הלכה ב

כל הפטור מן הראיה פטור ממצות הקהל דקאמר דבבוא כל ישראל הוא דילפינן נמי לראיה כדאמר' לעיל חוץ מן הנשים והטף דכתיב במצות הקהל האנשים והנשים והטף ודרש רבי אלעזר בן עזריה אם אנשים ונשים באים לשמוע טף למה בא לתת שכר למביאיהן וטמא פטור דכתיב בבא כל ישראל וזה אינו ראוי לביאה וערל לא אמרינן ערל כי טמא כדאמרינן בעלמא משום דהכא נשים וטף נמי חייבים ועוד דכי מרבינן ערל כי טמא היינו לקרבן או לתרומה דכתיב איש איש לרבות הערל שלא יאכל תרומה משום דמאיס אבל הכא דליכא קרבן לא הוי כי טמא והא דאמרינן ערל וטמא משלחין קרבנותיהם דליתנהו בביאה נראה דהוי מדרבנן איסור ביאה לערל ואיתיה בביאה מן התורה דהא לחלל עבודה בלחוד הוא דילפינן מדברי יחזקאל דכתיב בהביאכם בני נכר ערל לב וערל בשר לחלל את ביתי כדאמר' פרק ב' דזבחים. טומטום ואנדרוגינוס חייבים דהא נשים חייבות כדכתיב בקרא.

הלכה ג

אימתי היו קורין במוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות שהוא תחלת ימי חול המועד של שנה שמינית כדתנן בסוטה פרק אלו נאמרין ובגמרא כל הני סימנין דכתיב מקץ שנת השמטה ובחג הסוכות ובמועד למה לי צריכי דאי כתב רחמנא מקץ הוה אמינא נמנו מהשתא משנת ארבעים והלאה שבערבות מואב נאמרה פרשה זו ואף על גב דלא מתרמי שנת שמטה דהא לא מנו שמטין עד אחר כיבוש וחלוק להכי כתב רחמנא שמטה ואי כתב רחמנא שמטה הוה אמינא בסוף שמטה קודם ראש השנה של שמינית דמקץ לסוף שנת שבע משמע ואי כתב במועד הוה אמינא מריש שתא שכולן נקראו מועד כדכתיב אלה מועדי ה' וקא חשיב בהו נמי ראש השנה ואי כת' רחמנא בחג הסוכות הוה אמינא אפי' יום טוב אחרון כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאימת דמתחיל מועד ומשום דבבוא כל ישראל משמע מהתחלה דמועד כדאמר' איצטריך קרא דמועד דמשמע בתוך המועד ואהני בבוא כל ישראל דמשמע מתחלתה דקמ"ל דלא ביום ראשון ולא ביום שני ולא ביום שלישי של חול המועד אלא במוצאי יום טוב הראשון. והמלך הוא שיקרא באזניהם כדכתיב תקרא את התורה הזאת ומשה מלך הוה וכתיב ביאשיהו וישלח המלך ויאספו אליו וגו' ויקרא באזניהם את כל דברי הברית וגו'. ובעזרה היו קורין כדכתיב בבא כל ישראל לראות דמשמע במקום שבאים לראות דהיינו בעזרה. וקורא כשהוא יושב

כדתנן התם ובגמרא והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד דכתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ובירושלמי אמרינן דאף למלכי בית דוד בלבד לא היתה ישיבה להם בעזרה ודוד סמך לו בכותל ואמרי' דכסאו היה נמי חוץ לעזרה דלמעלה אין ישיבה דכתיב שרפים עומדים ממעל וגו' וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו ודוד לשם ולהכי נראה דהא דאין ישיבה בעזרה היינו מדאוריתא אלא דאו' שם למי היתה ישיבה בעזרה ובהיכל לכהן גדול כדכתיב ועלי הכהן יושב על הכסא על מזוזת היכל ה'. מהיכן קורא מתחלת חומש אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ומדלג לוהיה אם שמוע וגו' ופרשת עשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב שם במשנה שתחלת הדברים עד שמע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה והרב ז"ל לא הזכיר פרשת המלך דהוי בכלל מה שכתב וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות אבל רש"י ז"ל כתב וחוזר למפרע וקורא אשימה עלי מלך וגו' ואיפשר שהרב ז"ל לא מצא בנוסחתנו במשנה כתוב פרשת המלך בסוף אלא מעשר תעשר על הסדר וטעמא דהאי קריאה בהני פרשתא דכתיב הכא תקרא את התורה הזאת ואמרינן בספרי בפרשת המלך וכתב לו את משנה התורה הזאת. אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה מאלה הדברים עד שמע דאית בה קבלת עול מלכות שמים והיה אם שמוע קבלת עול מצות וקללות וברכות קבלת בריתות של תורה וכתיב הכא למען ילמדו ויראו את ה' דמשמע הני דאית בהו יראת השם ופרשת עשר תעשר וגו' מפני שהוא זמן אסיף ומתנת עניים והפרשת תרומות ומעשרות וכתיב הכא ושמרו לעשות הני דהוי זמן עשייתן סדר קריאתו כמו שכתוב במשנה וכל ישראל חברו כדכתיב למען ישמעו וגו'.

הלכה ד

ומברך קודם הקריאה כדתנן התם וכתבנו בהלכות ברכות דאיכא דמפיק לברכת התורה מן התורה דכתיב כי שם ה' אקרא וגו' ומוסיף שבע ברכות שם במשנה ברכות שכהן גדול מברך אותן אלא שנותן של רגלים מקדש ישראל והזמנים תחת מחילת העון שאומר כהן גדול ביום הכפורים וברכות אלו מדרבנן.

הלכה ה

הקריאה והברכות אלו של תורה בלשון הקדש דכתיב תקרא את התורה הזאת משמע כלשונה כמו שהיא אפי' אינם מבינים ואפילו חכמים גדולים חייבים לשמוע. ומי שאינו יכול לשמוע שהוא רחוק מכוין לבו לקריאה.

הלכה ז

יום הקהל שחל להיות בשבת מאחרין אותו במשנה פרק קמא דמגלה ורש"י ז"ל פירש משום עשית בימה ומדאוריתא הקהל דוחה את השבת: